

Bibliografski opis

CICERO, Marcus Tullius

Rhetoricorum ad Herennium libri quatuor, M. T. Ciceronis De inventione libri duo. - Lugduni : apud Seb. Gryphium, 1552. - 256, [8] str. ; 8°

Sorodni elektronski vir:

http://www2.arnes.si/~kppomm/cinquecento/cicero_1552_her.pdf. - Signature: a-q⁸, r⁴. - Kazalo. - Na prednji platnici dva žiga: Biblioteca civica Pirano: POMPI. - Na nasl. strani žig: Ufficio comunale Pirano: POMPI

Prstni odtis (po fei): x-n- u-i- a-s& iucu 3 1552: POMPI

82.085

Sign.: BC 1000395

COBISS.SI-ID 277492

Bibliografske opombe

avtor Mark Tulij Cicero (106-43 pr.n.š.) sodi v klasično obdobje rimske književnosti, v t. i. zlato dobo, ki je trajala od Suline diktature do Avgustove smrti. Književnost Cicerove dobe je veren odraz razrednih bojev takratne rimske družbe. Polstoletni prehod od republike do principata so označili zadnji politični obračuni in državljanske vojne med plemstvom in ljudstvom. Rimski imperializem je poleg barbarov zaslužnil tudi domače prebivalstvo, iz krvavih bojev, katerih žrtvi sta bila tudi Cezar in Cicero, pa je kot zmagovalec izšel Oktavijan (Avgust). Cicero je bil kot član premožne plemiške družine deležen izvrstne izobrazbe, najprej je študiral retoriko, nato pravo in filozofijo. Hitro je napredoval do konzula in senatorja, nekaj časa moral preživeti v izgnanstvu v Solunu in Draču, po vrnitvi v Rim se je ukvarjal s književnostjo, v senatu pa zagovarjal konzervativna stališča in kritiziral triumvira Antonija, ki ga je zato ukazal ubiti. Njegov izreden jezikovni stil je vplival na omiko evropskega človeka vse do najnovejših dni. Ohranjenih je okrog 58 političnih in sodnih govorov, v 15. stoletju pa je bil najbolj tiskan avtor. Po zaslugi ohranjene korespondence z družino in prijatelji je verjetno najboljše poznana osebnost antičnega Rima.¹

vsebina Auctor ad Herennium je ime, s katerim se poimenuje anonimnega pisca dela v štirih knjigah De ratione dicendi iz let okoli 86-82 pr.n.š., ki je posvečeno nekemu Gaju Hereniju.² Besedili v enem delu Rhetoricorum ad Herennium³ sta s Cicerovim De inventione najstarejše retorično delo v latinščini. Do 16. stoletja je Cicero veljal za avtorja vseh teh besedil, saj sta Hieronymus in srednjeveška filozofska tradicija povezovali herensko retoriko s Cicerovim delom De Inventione. Anonimno delo pa naj bi nastalo v letih 86-82 pr.n.št. in bilo edino ohranjeno latinsko delo o klasični veščini spomina.

založnik Sébastien Gryphius (1493-1556), humanistični tiskar in založnik, doma iz švabskega Reutlingena, sin tiskarja Michaela Greifa.⁴ Sprva je delal v Benetkah, v Lyon pa ga je pred letom 1524 povabila združba knjigarnarjev (Compagnie des libraires). Leta 1528 začel tiskati knjige malega formata pretežno v latinščini z uporabo antike v kurzive. Črke in okrasne lesoreze je uvažal iz Basla. Njegove izdaje antičnih avtorjev so po kakovosti bile primerljive z aldinskimi in Rabelais ga je izbral za sodelavca pri izdaji kritik Hipokrata in Galena.⁵ Rabelais naj bi leta 1532, ko je v naglici pripravljaj besedila za knjižni sejem, Gryphiusa pomiril, rekoč »Sedaj lahko ena napačno natisnjena beseda ubije na tisoče ljudi!«⁶ Kot korektorja je Gryphius leta 1534 zaposlil Étiennea Doleta (1509-46), lyonskega izobraženca, slikarja in tiskarja, ki je pisal razprave o francoski slovnici, poetiki, zgodovini vladarjev in Ciceru.⁷ Gryphius je bil najpomembnejši lyonski tiskar svojega časa. K izdajam je napisal številna predgovore in posvetila. Po smrti septembra 1556 sta vdova Françoise Miraillet in sin Antoine Gryphius nadaljevala posel kot dediča (Héritiers de Sébastien Gryphius).

pojavi se z imeni Sebastianus

¹ Budimir, M.: Litterae latinae, str. 7-8.

² Budimir, M.: Litterae latinae, str. 6-8.

³ O tem v M. T. Ciceronis Rhetoricor. ad C. Herennium, 1534.

⁴ <http://www.probertencyclopaedia.com/CDB.HTM>

⁵ <http://crusader.bac.edu/library/rarebooks/Erasmus.htm>

⁶ Eisenstein, E.: An unacknowledged revolution revisited, str. 95.

⁷ Na francosko renesanso je močno vplivalo delo, ki ga je leta 1538 tudi sam natisnil, Commentarii linguae Latinae, zaradi prevodov biblije v francoščino pa je postal slaven, poslovno uspešen, nato obsojen, zaprt in usmrčen. Njegova pesnitev o življenju v zaporu je Pekel Étiennea Doleta.

motto Virtute duce, comite Fortuna (Če vodi krepost, spremlja sreča - misel iz nekega Cicerovega pisma konzulu Munaciju Planku)

signet Krilati lev (grifon) v značilnem francoskem slogu (simbol poguma, opreznosti in bliskovitosti, pa tudi slikovni simbol tiskarjevega priimka) z nogama drži temeljni kamen, poseben simbol Kristusa, na katerem je obešena krilata fortunina obla sveta. Nastopa v osmih od devetih različic Gryphiusovih signetov, ki kažejo na krščansko prepričanje tiskarja, da ga spremlja sreča.⁸ Legendarna žival najbrž izvira iz Indije, antični Grki pa so verjeli, da grifoni stražijo rudnike zlata v Skitiji. V heraldiki se pojavlja kot simbol povezave orlovih in levjih lastnosti: previdnost in pogum. Je pogost motiv v gotski sakralni umetnosti, saj v krščanstvu simbolizira dvojnost Kristusove osebe, božanskost (ptič) in človeškost (zver).⁹ Podoben signet je imelo več tiskarjev, tudi Agostino dalla Noce v Vicenzi (1587).¹⁰

Fizični opis

pisna podlaga ročno izdelan papir, debelejša vodna črta navpična, dodatni vodni znak na spojnih listih

številčenje, signature, register, kustosi, živa pagina

paginacija v arabskih številkah se začne z naslovno stranjo

označbe snopičev snopiči označeni z a-r, z rimskimi številkami ii-v je označenih prvih pet listov snopiča

vrste snopičev kvaterniji, r je binij

register ni

kustosi na vsaki strani

živa pagina na vseh straneh nad besedilom

okrasi, ilustracije, signet, zapis

vrsta pisave besedilo v kurzivi, marginalije v antikvi

inicialke historizirane inicialke v dveh velikostih

potek besedila celostransko

okrasi besedilo se klinasto zaključuje

signet na naslovni strani

marginalije kratke oznake pripadajočega besedila

rokopisne opombe podčrtano besedilo

vezava

format 16,7 X 11,3 cm

vezice dve nepoudarjeni

material platnic in prevleka prevezano, pergament

kapital kapitala, kapitalski vezici

hrbet cevast, šivan, pergament, z nalepko z napisom CICERO DE ORATORE

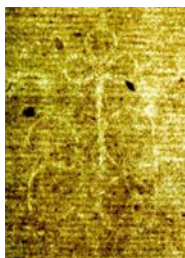
ohranjenost

poškodbe na vezavi vezava poškodovana, strgane vse vezice, poškodbe zaradi vlage in bioloških škodljivcev – insektov

poškodbe na knjižnem bloku poškodbe zaradi vlage in bioloških škodljivcev – insektov

izvor na hrbtu nalepka Civica biblioteca Pirano z oznako O 2/14, na prednji platnici taka žiga, eden prečrtan z oznako G II 23, drugi z oznako O 2/14, na naslovni strani žig Ufficio comunale di Pirano

dodatni vodni znak na spojnih listih

⁸ Jerele, I.: Tiskarski in založniški znaki 16. stoletja, f. 57. Avtorica sicer napačno umesti (tudi) Gryphiusa v Leyden.

⁹ Hall, J.: Rječnik tema i simbola u umjetnosti, str. 104.

¹⁰ Ascarelli, F.: La tipografia cinquecentina italiana, str. 225.